

Publiekssamenvatting

Natura 2000-beheerplan

Drouwenerzand

provincie **D**renthe

NATURA 2000

Dit is een samenvatting van het Natura 2000-beheerplan voor het Drouwenerzand. Het vorige beheerplan stamt uit 2016 en is in 2022 ongewijzigd verlengd, met de toezegging dat de beheerplannen zo snel mogelijk geactualiseerd worden.

In deze samenvatting lichten we toe wat een Natura 2000-gebied is en wat een beheerplan inhoudt. We omschrijven kort het Drouwenerzand en zijn ontstaansgeschiedenis. Ook vatten we samen waardoor de natuur in het Drouwenerzand onder druk staat, hoever we zijn met het behalen van de ecologische doelstellingen en welke maatregelen er nodig zijn om deze doelen te halen.

WAT IS NATURA 2000?

De biodiversiteit in Europa staat al jaren onder druk. Daarom speelt duurzame bescherming van flora en fauna een belangrijke rol in het natuurbeleid van Europese landen. Omdat planten en dieren geen rekening houden met landsgrenzen, is natuurbescherming in Europees verband opgepakt via de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn.

Deze richtlijnen verplichten lidstaten beschermde natuurgebieden aan te wijzen. In deze Natura 2000-gebieden worden dieren, planten en hun natuurlijke leefomgeving beschermd om de biodiversiteit (soortenrijkdom) te behouden.

[Lees meer over de Vogel- en Habitatrichtlijn](#)

JENEVERBES

ROOBBORSTTAPUIT

NATURA 2000 IN NEDERLAND

De Rijksoverheid heeft in Nederland 162 gebieden aangewezen als beschermd Natura 2000-gebied. Het Rijk heeft voor deze gebieden Aanwijzingsbesluiten vastgesteld. Hierin staat welke ecologische doelen er in dat gebied gehaald moeten worden. Dit betekent dat we bepaalde vegetaties of leefgebieden in omvang moeten behouden of vergroten, of de kwaliteit van leefgebieden moeten verbeteren.

[Lees meer over de Natura 2000-gebieden in Nederland](#)

DRENTSE NATURA 2000

In Drenthe liggen 14 Natura 2000-gebieden, waarvan 4 gebieden ook deels in een andere provincie liggen. Als provincie zijn we onder de Omgevingswet verplicht om Natura 2000-beheerplannen op te stellen voor 'onze' gebieden. De looptijd van een beheerplan is 6 jaar.

Datateam, provincie Drenthe
0 5 10 Km.

WAT IS EEN NATURA 2000-BEHEERPLAN?

Een Natura 2000-beheerplan beschrijft hoe de provincie de ecologische doelen voor het gebied wil behalen. Het beheerplan is alleen direct bindend voor de provincie. Met het vaststellen van het Natura 2000-beheerplan, verplichten wij ons tot het uitvoeren van de maatregelen. Andere partijen, zoals terreinbeherende organisaties of partijen in de omgeving van het Natura 2000-gebied zijn niet direct gebonden aan het beheerplan. Via andere afspraken, zoals subsidieregelingen, convenanten of het stellen van regels in de Provinciale Omgevingsverordening kunnen de maatregelen ook voor anderen bindend worden.

Van de Natura 2000-gebieden is bekend dat de doelen onder druk staan van verschillende invloeden. Dat noemen we drukfactoren. Voorbeelden van drukfactoren zijn vermessing, verzuring, verstoring en klimaatverandering. Deze drukfactoren

en de aanwezige natuurkwaliteit bepalen welke maatregelen nodig zijn om de ecologische doelen te halen. Hoe deze maatregelen worden uitgevoerd, wordt afgestemd met belanghebbenden in de omgeving. Dat doen we in bestaande of nieuwe gebiedsprocessen.

De provincie stelt niet zelf de ecologische doelen vast in het beheerplan, deze zijn bepaald door het Rijk in het aanwijzingsbesluit. Ook maakt het beheerplan geen regels over bijvoorbeeld vergunningsplichtige activiteiten, dat volgt uit de Omgevingswet. Hierover vindt u meer informatie op de website van de provincie Drenthe.

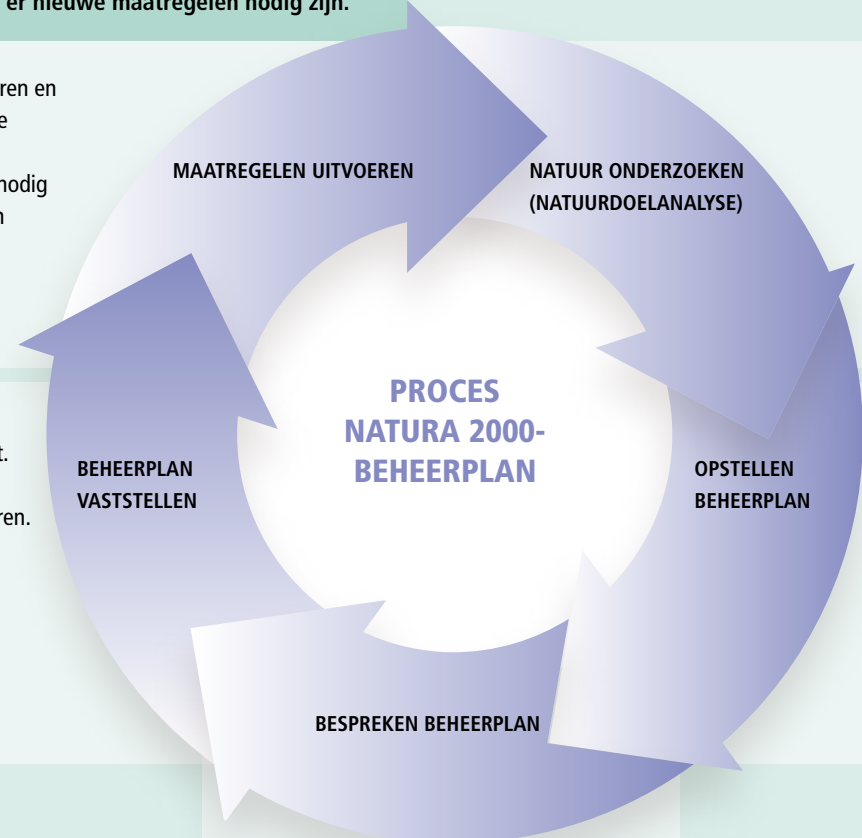
Legale activiteiten die al bestonden voordat een gebied als Natura 2000-gebied werd aangewezen en sindsdien niet zijn veranderd, zijn vergunningvrij. Dit staat in de vergunningverlening bekend als “bestaand gebruik” of “bestaande activiteiten”. Deze activiteiten kunnen op dezelfde manier door blijven gaan zonder dat ze opnieuw getoetst hoeven te worden. De referentiedatum voor het Drouwenerzand is 07-12-2004.

PROCES NATURA 2000-BEHEERPLAN

Voor ieder Natura 2000-gebied moet elke zes jaar een beheerplan worden opgesteld. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de meest recente ecologische informatie. Zo zien we of de natuur inderdaad herstelt of dat er nieuwe maatregelen nodig zijn.

- Beheerders, grondeigenaren en andere partijen voeren de maatregelen uit.
- De provincie voert waar nodig aanvullende maatregelen uit in samenspraak met de omgeving.

- Het ontwerp-beheerplan wordt openbaar gemaakt.
- Iedereen kan het plan bekijken en hierop reageren.
- De provincie beoordeelt deze reacties en past het plan waar nodig aan.
- Vervolgens stellen Gedeputeerde Staten het beheerplan vast.

- Hoe gaat het met de natuur in het gebied?
- Worden de doelen gehaald?

- Ecologen maken een ontwerp beheerplan
- Zij stellen maatregelen voor om de natuur te behouden en te verbeteren.

- De natuurdoelanalyse en voorgestelde maatregelen worden besproken met belangengroepen uit het gebied.
- Nieuwe inzichten worden verwerkt in het ontwerp

DROUWENERZAND

Het Drouwenerzand is een kleinschalig, gevarieerd natuurgebied op de Hondsrug in de provincie Drenthe. Het gebied wordt gekenmerkt door een afwisseling van stuifzand, droge heide en bos.

Het Drouwenerzand maakt deel uit van het oude esdorpenlandschap en is ontstaan door eeuwenlang menselijk gebruik, zoals begrazing en plagen. Door dit intensieve gebruik ontstonden heidevelden en stuifzanden. Het Drouwenerzand biedt leefgebied aan diverse soorten die zijn aangepast aan

warmer en droge omstandigheden, zoals heidespurrie en buntgras. Ook broeden er karakteristieke vogelsoorten van open heide en stuifzand zoals de boomleeuwerik en de nachtzwaluw.

Voor bezoekers is het gebied te beleven via wandelroutes die door bossen, heidevelden en stuifzand voeren. In het beheerplan van het Drouwenerzand wordt uitgebreid ingegaan op de ontstaansgeschiedenis, de aanwezige natuurwaarden en de maatregelen die nodig zijn om de bijzondere natuur te behouden.

AANWIJZING ALS NATURA 2000-GEBIED

De Rijksoverheid heeft het Drouwenerzand in 2003 aangemeld bij de Europese Unie en in december 2004 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het totale aangewezen gebied is 222 ha groot.

Behalve open stuifzand en droge heide liggen in het aangewezen gebied schrale graslanden en bos. Aan de randen van het gebied gaat het open landschap gedeeltelijk over in bos, deels bestaand uit aangeplante naaldhoutbossen. In de omgeving liggen daarnaast agrarische gronden die het natuurgebied omringen en beïnvloeden.

JENEVERBESSTRUWEEL

HOOFDDOELEN

De landschappelijke opgave voor het landschapstype hogere zandgronden, waar het Drouwenerzand in ligt, is:

“Vergroten van interne samenhang van gebieden door herstel van evenwichtige verdeling van open en gesloten met meer geleidelijke overgangen van zandverstuivingen, heide, vennen, graslanden en bos. Versterken van het ruimtelijk netwerk van bos, heide- of stuifzandgebieden, waarbij tussenliggende gebieden gebruikt kunnen worden als stapstenen, met name voor soorten als reptielen en vlinders. Versterken van overgangen van droge naar natte gebieden, zoals beekdalen en herstel van vennen op landschapsschaal.”

Kernopgaven geven per Natura 2000-landschap de belangrijkste behoud- en herstelopgaven. De kernopgaven voor het Drouwenerzand zijn:

- Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 én verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos;
- Behoud areaal en kwaliteitsverbetering jeneverbesstruwelen H5130, verjonging stimuleren.

DRUKFACTOREN

Wat zet de natuur in het Drouwenerzand onder druk? De belangrijkste drukfactoren zijn:

• VERMESTING EN VERZURING DOOR STIKSTOFDEPOSITIE

Door een te hoge stikstofdepositie komen er te veel voedingsstoffen in het gebied en worden planten van schralere grond weggeconcentreerd door soorten die goed groeien op stikstofrijke grond. Een voorbeeld van een plant die het goed doet bij te veel stikstof is pijpenstrootje. Stikstof heeft ook een verzurend effect: door verzuring van de bodem veranderen de groeiomstandigheden en kunnen zelfs toxische stoffen vrijkomen. Bodem en water worden te zuur voor bepaalde soorten om te overleven.

• KLIMAATVERANDERING

Klimaatverandering zorgt voor toenemende temperaturen en langdurige, drogere omstandigheden. Hierdoor verandert de vegetatie waardoor bepaalde soorten niet meer voor kunnen komen in het gebied. Ook neemt de kans op natuurbranden toe.

• VERSNIPPERING

Het Drouwenerzand is een klein gebied en ligt niet dicht bij andere gebieden met vergelijkbare natuurwaarden. Daardoor is de kans op uitwisseling tussen populaties van soorten kleiner. Hierdoor is de kans dat soorten uitsterven in het gebied groter.

Andere drukfactoren zijn het gebrek aan natuurlijke dynamiek, natuurlijke successie en mogelijk vervuiling door systeemvreemde stoffen.

INSTANDHOUDINGSDOELSTELLINGEN

Onderdeel van het beheerplan is een overzicht van de status van soorten die kenmerkend zijn voor het Drouwenerzand. In deze tabel staat welke soorten natuur we in het Drouwenerzand moeten behouden of verbeteren.

In de tabel staan de habitattypen en soorten waarvoor doelen zijn opgesteld voor oppervlakte en kwaliteit. Habitattypen zijn combinaties van vegetaties in de natuur met een kenmerkende samenstelling van planten, dieren en omstandigheden. Doelen gaan soms om behoud (=), soms om uitbreiding of verbetering (>).

Voor het Drouwenerzand is een doel bijvoorbeeld behoud van de oppervlakte van stuifzandheide, met verbetering van de kwaliteit. De mogelijkheden voor verbetering zijn afhankelijk van de aanwezige omstandigheden: elk habitatype heeft een eigen plekje in het systeem.

(Code +) Habitatype	Doel oppervlakte	Doel kwaliteit	Doel gehaald?	Toelichting
H2310 Stuifzandheide met struikhei	=	>	Nee	Trend oppervlakte is positief, trend meerdere kwaliteitsaspecten is negatief.
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	=	=	Ja	Trend oppervlakte is positief, ondanks halen van doelstelling is de trend voor meerdere kwaliteitsaspecten wel negatief.
H2330 Zandverstuivingen	=	=	Nee	Trend oppervlakte en meerdere kwaliteitsaspecten is negatief.
H5130 Jeneverbesstruwelen	=	>	Nee	Een oppervlakte van ongeveer 1 ha is afgebrand, trend voor ten minste één kwaliteitsaspect is sprake van een negatieve trend.
H6230 Heischrale graslanden	=	>	N.v.t.	Habitatype komt niet in het gebied voor.

AANPAK EN MAATREGELEN

In het Drouwenerzand zijn maatregelen genomen om de situatie zo goed als mogelijk in stand te houden. Het gaat dan om plaggen, kleinschalig maaien, schapenbegrazing, en het kappen van opslag van grove den om geleidelijke overgangen te creëren. Verder zijn onderzoeken uitgevoerd naar verjonging van jeneverbesstruwelen en de omstandigheden waaronder heischrale graslanden voorkomen. De mogelijkheden om de negatieve effecten van stikstofdepositie tegen te gaan binnen het gebied zijn beperkt. Passend beheer is in een heidegebied noodzakelijk en intensiveren van beheer is nadelig, omdat daarmee leefgebieden van reptielen en insecten verdwijnen.

Naast een afname van de stikstofdepositie blijven maatregelen in het Natura 2000-gebied nodig voor behoud en verbeteren van de kwaliteit. Dit wordt gedaan door de beheerder. Hierbij gaat het om kleinschalig maaien, kappen van grove den en voor geleidelijke overgangen. Ook begrazing met een kudde schapen maakt onderdeel uit van de maatregelen. Tot slot zijn nieuwe maatregelen het vrijzetten van jeneverbesstruwelen en het kappen om het gebied meer te verbinden met de omgeving. Dit laatste is met name van belang voor insecten.

GROENTJE

COLOFON

Dit is een uitgave van de provincie Drenthe.

Deze samenvatting is bedoeld als hulpmiddel om het Natura 2000-beheerplan voor het Drouwenerzand www.provincie.drenthe.nl/drouwenerzand begrijpelijker te maken.

Het Natura 2000-beheerplan is een verantwoordelijkheid van de provincie Drenthe. De inhoud van het beheerplan zelf is leidend.

Foto's soorten: Hans Dekker, Drents Landschap p2, p10
Foto's gebied: Provincie Drenthe

Oktober 2026

